Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

O 31/2022 vp

Ukrainasta pakenevien työluvat ja työllistyminen Suomessa

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa Ukrainasta pakenevien henkilöiden työluvista ja työllistymisestä Suomessa. Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Ukrainasta pakenevat ja Ukraina tarvitsevat kaiken mahdollisen tuen. Suomen Yrittäjien tilaaman kyselyn mukaan 37 prosenttia yrittäjistä on valmis palkkaamaan ukrainalaisia. Saman kyselyn mukaan yli 70 prosenttia yrityksistä aikoo auttaa jotenkin Ukrainaan tai ukrainalaisia.[1] Mitä enemmän henkilöitä yritys työllistää, sitä vahvemmat palkkaamisaikeet ovat. Yrittäjien auttamishalu on ilmeinen. Ukrainalaiset ovat myös olleet pidettyä ja ammattitaitoista työvoimaa.

Ukrainan sotaa pakenevilla on rajaton työnteko-oikeus ulkomaalaislain nojalla, kun heille on myönnetty oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella. On erittäin myönteistä, että EU-maat päättivät nopeasti tilapäisen suojelun direktiivin käyttöönotosta ja että Ukrainasta pakeneva voi tehdä ansiotyötä ilman rajoituksia. Suomen Yrittäjät pitää hyvänä myös sitä, että Suomessa tilapäisen suojelun myöntämisen kohdejoukko on määritelty laajasti siten, että se koskee myös muita kuin Ukrainan kansalaisia, jotka pakenevat sotaa.

Tilapäisen suojelun myöntämisen prosessi on kuitenkin osoittautunut ennakoitua hitaammaksi. Käsittelyä olisi saatava nopeutettua, sillä työnteko-oikeutta ei ole ennen oleskeluluvan myöntämistä. Työnantajalle on ulkomaalaislaissa asetettu varmistautumisvelvoite siitä, että ulkomaalaisella on Suomessa työnteko-oikeus. Ukrainasta saapuvien työnteko-oikeuden syntymisestä ja olemassaolosta on siten saatava varmuus, ennen kuin työllistyminen on mahdollista. Tämän vuoksi selkeä ohjeistus työnteko-oikeudesta ja työntekijän oikeuksista on sekä ukrainalaisille että työnantajille erittäin tärkeää.

Tilapäisen suojelun perusteella myönnettävä oleskelulupa on näillä näkymin voimassa vuoden. Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että Ukrainan

[1] Yrittäjägallup 3/2022, kyselyn toteuttajana tutkimuslaitos Kantar. Tutkimuksessa haastateltiin aikavälillä 4.3.-9.3.2022 1293 yrityksen edustajaa.

sodan ja humanitäärisen kriisin pitkittymiseen varaudutaan hyvissä ajoin. Ukrainasta pakenevat henkilöt voivat tilapäisen suojelun ohella hakea myös turvapaikkaa ja/tai muuta oleskelulupaa (esimerkiksi työnteon perusteella), mutta tilanteen pitkittyessä hallinnollisesti kevyt ja selkeä prosessi on tarpeen työnteko-oikeuden jatkuvuuden kannalta. Jos tilapäisen suojelun oleskelulupaa ei ole, työnteko-oikeus alkaa turvapaikkahakemuksen tilanteessa vasta kolmen kuukauden karenssiajan jälkeen. Työntekijän oleskeluluvan hakeminen puolestaan voi kestää usean kuukauden ajan.

On myös tärkeää, että ukrainasta pakeneville tiedotetaan selkeästi eri vaihtoehdoista ja niihin liittyvistä oikeuksista. Eri oleskelulupatyypit antavat osin erilaiset oikeudet kotoutumispalveluihin, kotikunnan saamiseen Suomesta (ja siitä seuraaviin etuisuuksiin), ja myös työnteko-oikeuden laajuudessa on eroja.

Suomen Yrittäjät huomauttaa myös, että Ukrainasta pakenevat henkilöt voivat työllistyä myös yrittäjinä. Yritystoiminta ei kuitenkaan ole rajoituksetta mahdollista ilman ulkomaalaislain mukaista yrittäjän oleskelulupaa. Tilapäisen suojelun nojalla myönnetty oleskelulupa ei kuitenkaan oikeuta yritystoimintaan. Yritystoiminta voi etenkin oleskelun kestäessä olla potentiaalinen työllistymismahdollisuus useille ukrainalaisille. Yrittäjän oleskeluluvan hakuprosessi on kuitenkin hidas ja jo maassa oleskelevan ulkomaalaisen osalta yrittäjän oleskeluluvan saantia pitäisi helpottaa.

Ukrainan kriisi voi aiheuttaa työvoimapulaa erityisesti niille aloille, joissa on käytetty kausityövoimaa Ukrainasta. Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että viranomaiset tukisivat yrityksiä korvaavan työvoiman löytämisessä. Ulkomainen kausityövoima on tarpeen erityisesti huoltovarmuuden kannalta keskeisillä maatalouden aloilla, joilla suuri osa tietyistä työtehtävistä on ollut kausityöntekijöiden varassa. Kun ukrainalaisen kausityövoiman saatavuus on erittäin epävarmaa, on tärkeää, että yrityksiä autetaan ammattitaitoisen työvoiman löytämisessä.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
Asiantuntija, OTM